

Forum Standaardisatie

Expertadvies Digikoppeling 3.0

Datum 12 februari 2015

Colofon

Projectnaam	Expertadvies Digikoppeling 3.0
Versienummer	1.0
Locatie	Den Haag
Organisatie	Forum Standaardisatie Postbus 96810 2509 JE Den Haag forumstandaardisatie@logius.nl
Auteurs	Paul Dam en Harro Spanninga

Inhoud

Colofon	2
Inhoud	3
Forumadvies & Managementsamenvatting	4
1 Doelstelling expertadvies	7
1.1 <i>Achtergrond</i>	<i>7</i>
1.2 <i>Doelstelling expertadvies</i>	<i>7</i>
1.3 <i>Doorlopen proces</i>	<i>7</i>
1.4 <i>Vervolg</i>	<i>8</i>
1.5 <i>Samenstelling expertgroep</i>	<i>8</i>
1.6 <i>Leeswijzer</i>	<i>8</i>
2 Toepassings- en werkingsgebied	9
2.1 <i>Toelichting Digikoppeling 3.0</i>	<i>9</i>
2.2 <i>Functioneel toepassingsgebied</i>	<i>9</i>
2.3 <i>Organisatorisch werkingsgebied</i>	<i>9</i>
3 Toetsing van standaard aan criteria	10
3.1 <i>Toegevoegde waarde</i>	<i>10</i>
3.2 <i>Open standaardisatieproces</i>	<i>12</i>
3.3 <i>Draagvlak</i>	<i>15</i>
3.4 <i>Opname bevordert adoptie</i>	<i>17</i>
3.5 <i>Adoptieactiviteiten</i>	<i>18</i>

Forumadvies & Managementsamenvatting

Advies aan het Forum

De expertgroep adviseert het Forum Standaardisatie en het Nationaal Beraad om Digikoppeling 3.0 op de 'pas toe of leg uit'-lijst te plaatsen ter vervanging van Digikoppeling 2.0. De expertgroep adviseert de opschortende voorwaarde te hanteren dat eerst de compliancevoorziening ook geschikt wordt gemaakt voor de specifieke uitbreidingen in Digikoppeling 3.0, zijnde de mogelijkheid voor meldingen met WUS (WS-RM).

Daarnaast adviseert de expertgroep het Forum Standaardisatie en het Nationaal Beraad aan Digikoppeling het predikaat 'uitstekend beheerproces' toe te kennen, waardoor voor nieuwe versies van Digikoppeling geen aanvullende toetsing meer nodig is.

Als functioneel toepassingsgebied wordt voorgesteld:

'Pas toe of leg uit' is van toepassing op alle digitale gegevensuitwisseling met behulp van gestructureerde berichten:

- *die plaatsvindt met voorzieningen die onderdeel zijn van de GDI, waaronder de basisregistraties, of*
- *die sectoroverstijgend is.*

Uitgezonderd is de verplichting tot het gebruik van NEN3610 (geo-standaarden).

Voorts adviseert de expertgroep aan het Forum om eenieder op te roepen bij digitale gegevensuitwisseling Digikoppeling toe te passen bij alle publiekrechtelijke taken.

Met betrekking tot het functioneel toepassingsgebied adviseert de expertgroep aanvullend onderzoek te doen naar de verenigbaarheid van Digikoppeling met standaarden op het gebied van Linked Open Data, zoals RDF en SKOS. Afhankelijk van de uitkomsten van dit onderzoek behoeft het functioneel toepassingsgebied mogelijk aanpassing.

Als organisatorisch werkingsgebied wordt geadviseerd:

Nederlandse overheden (Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen) en instellingen uit de (semi-) publieke sector.

Waar gaat het inhoudelijk over?

Digikoppeling is een open standaard en bestaat uit een set koppelvlakstandaarden voor gestructureerd berichtenverkeer met en tussen overheidsorganisaties. De standaarden bevatten afspraken om berichten juist te adresseren, leesbaar en uitwisselbaar te maken en veilig en betrouwbaar te verzenden. Digikoppeling bestaat grofweg uit drie domeinen: ten eerste de WUS-standaard voor de bevraging van informatiesystemen, waarop direct een reactie wordt verwacht. Snelheid van afleveren is belangrijk. Ten tweede de ebMS-standaard voor meldingen tussen informatiesystemen, waarbij snelheid van minder belang is. Als derde is er de Grote Berichten-standaard voor het uitwisselen van grote berichten en het toevoegen van grote bijlagen.

Digikoppeling 2.0 staat momenteel op de 'pas toe of leg uit'-lijst. De standaard Digikoppeling 3.0 is aangemeld omdat Digikoppeling 3.0 ten opzichte van Digikoppeling 2.0 een aantal belangrijke wijzigingen kent. Het gaat dan om:

- de mogelijkheid om ook met de WUS-standaard (een onderdeel van Digikoppeling) meldingen te kunnen doen,
- de specificatie voor vertaling tussen ebMS en WUS van meldingen, en
- een verhelderde architectuur.

Hoe is het proces verlopen?

Door het Bureau Forum Standaardisatie is een intakegesprek gevoerd met de indiener en beheerder van Digikoppeling. Tijdens de intake is de standaard getoetst op uitsluitingscriteria en is een eerste inschatting gemaakt van de kansrijkheid van de procedure. De uitkomsten van de expertgroep, waaronder de vaststelling van het toepassings- en werkingsgebied, zijn door de voorzitter en begeleider verwerkt in dit adviesrapport, dat ter publieke consultatie zal worden aangeboden.

Hoe scoort de standaard op de toetsingscriteria?

Toegevoegde waarde

Doordat Digikoppeling een aantal keuzes vastlegt cq. beperkt bij het gebruik van de onderliggende internationale standaarden, neemt de interoperabiliteit tussen overheidsorganisaties en instellingen in de (semi-) publieke sector toe.

Digikoppeling is algemeen toepasbaar voor gegevensuitwisseling met behulp van gestructureerde berichten. Er is één uitzondering, namelijk de uitwisseling van geo-data gebaseerd op NEN3610. Desalniettemin blijft Digikoppeling breed en algemeen toepasbaar.

Digikoppeling 3.0 voegt aan Digikoppeling 2.0 de mogelijkheid toe van meldingen gebaseerd op de WUS-standaard.

Open standaardisatieproces

De expertgroep concludeert dat het standaardisatieproces van Digikoppeling voldoende open is. Het standaardisatieproces kwalificeert positief op alle criteria. Op die grond adviseert de expertgroep aan het Forum Standaardisatie en het Nationaal Beraad om deze standaard het predikaat 'uitstekend beheerproces' toe te kennen, waardoor voor nieuwe versies van de standaard geen aanvullende toetsing meer nodig is.

Draagvlak

Er is aanbod van zowel commerciële producten en diensten als van open source software. Het aantal gebruikers van Digikoppeling neemt gestaag toe, ook buiten het verplichte toepassing- en werkingsgebied.

Hoewel de uitbreidingen in Digikoppeling 3.0 zijn gemaakt naar aanleiding van behoefte bij bestaande en beoogde gebruikers van Digikoppeling, zijn de implementaties van de in Digikoppeling 3.0 toegevoegde meldingen met WUS nu nog beperkt tot beproeving, pilots en plannen.

De expertgroep stelt de voorwaarde voor opname op de 'pas toe of leg uit'-lijst dat een compliancevoorziening beschikbaar is voor de uitbreidingen die hebben plaatsgevonden in Digikoppeling 3.0 op het gebied van meldingen met WUS.

Opname bevordert de adoptie

De expertgroep concludeert dat de 'pas toe of leg uit'-lijst het passende middel is om de adoptie van de standaarden binnen de (semi-) overheid te bevorderen. Het gebruik van Digikoppeling heeft nog niet de omvang die nodig is om de standaard als gangbaar te kunnen beschouwen.

Welke additionele adviezen zijn er ten aanzien van de adoptie van de standaard?

De expertgroep doet het Nationaal Beraad de aanbeveling om bij de opname op de lijst voor 'pas toe of leg uit' ten aanzien van de adoptie van Digikoppeling 3.0 de volgende oproepen te doen:

- aan de beheerders van alle voorzieningen die onderdeel zijn van de GDI, waaronder de basisregistraties: de gegevensuitwisseling compliant te maken met Digikoppeling 3.0, met name waar het gaat om meldingen;
- aan de beheerders van voorzieningen in de Suwi-keten en onderwijsketen: om meldingen compliant te maken met Digikoppeling 3.0;
- aan centrale spelers in de Suwi-keten en onderwijsketen: bij de voorzieningen van de GDI, met name ook Digimelding en Digilevering, de behoefte te uiten aan meldingen die compliant zijn met Digikoppeling 3.0;
- aan de beheerder en opdrachtgever van Digikoppeling: om sectoren te ondersteunen bij het onderzoek naar de toepasbaarheid en toegevoegde waarde van Digikoppeling *binnen* de sector, met name in de sector *zorg*;
- aan de beheerder en opdrachtgever van Digikoppeling: om de ontwikkelingen rond eSENS nauwlettend te volgen in het belang van de standaardisatie van gegevensuitwisseling van partijen in Nederland die Digikoppeling toepassen;
- aan de beheerder: om te faciliteren zodat inzicht ontstaat welke producten en diensten geschikt zijn voor de behoefte bij een specifieke toepassing; daarbij zou met name ook inzicht verkregen moeten worden in de schaalbaarheid van de verkrijgbare producten en diensten, en
- aan de beheerder: om de compliancevoorziening zo aan te passen dat uit de rapportage van een compliancetest helder blijkt met welke software, versie en verdere relevante parameters getest is.

Digikoppeling vormt onderdeel van de GDI en valt daarmee onder de verantwoordelijkheid van het Nationaal Beraad Digitale Overheid. De expertgroep roept het Nationaal Beraad op de financiering van Digikoppeling structureel te maken.

1 Doelstelling expertadvies

1.1 Achtergrond

Het gebruik van open standaarden en het voorkomen van vendor lock-in is een van de doelstellingen van de Nederlandse overheid. Dit beleid wordt herbevestigd in actieplan "Open overheid", de digitale agenda 2011-2015, de digitale agenda 2017 en de kabinetsreactie op het rapport Elias. Deze plannen onderstrepen de noodzaak van het zoveel mogelijk meenemen van open standaarden bij het ontwerpen van informatiesystemen.

Een van de maatregelen om de adoptie van standaarden te bevorderen is het beheren van een lijst met standaarden, die vallen onder het principe 'pas toe of leg uit'. Het Nationaal Beraad Digitale Overheid spreekt zich uit over de standaarden die op de lijst zullen worden opgenomen, o.a. op basis van een expertbeoordeling van de standaard. Het Nationaal Beraad wordt geadviseerd door het Forum Standaardisatie. Het Bureau Forum Standaardisatie ondersteunt beide instellingen.

1.2 Doelstelling expertadvies

Onderwerp van dit expertadvies is Digikoppeling 3.0. Deze standaard is aangemeld voor opname op de 'pas toe of leg uit'-lijst door Tom Peelen, lead architect bij Logius, waar het beheer over de standaard plaatsvindt in opdracht van het ministerie van BZK.

Doel van dit advies is om, aan de hand van de criteria vastgesteld door het College Standaardisatie [4], vast te stellen:

- of Digikoppeling 3.0 moet worden opgenomen op de 'pas toe of leg uit'-lijst, al dan niet onder bepaalde voorwaarden.

1.3 Doorlopen proces

Voor het opstellen van dit advies is de volgende procedure doorlopen:

- Door het Bureau Forum Standaardisatie is een intakegesprek gevoerd met de indiener op 11 november 2014. Tijdens de intake is de standaard getoetst op uitsluitingscriteria ('criteria voor in behandelname') en is een eerste inschatting gemaakt van de kansrijkheid van de procedure.
- Op basis van de intake is besloten de aanmelding in procedure te nemen. Op basis van dit besluit is een expertgroep samengesteld en een voorzitter aangesteld. Op basis van de aanmelding en de intake is een voorbereidingsdossier opgesteld voor de leden van de expertgroep.
- De expertgroep is op 2 februari 2015 bijeengekomen om de bevindingen in het algemeen en de geïdentificeerde aandachtspunten in het bijzonder te bespreken. Tijdens deze bijeenkomst zijn ook het toepassings- en werkingsgebied vastgesteld.

De uitkomsten van de expertgroep zijn door de voorzitter en begeleider verwerkt in dit adviesrapport. Een eerste conceptversie is aan de leden van de expertgroep gestuurd met het verzoek om een reactie. Na verwerking van deze reacties is het rapport afgerond, nogmaals toegestuurd aan de experts en ingediend bij het Bureau Forum Standaardisatie ten behoeve van de publieke consultatieronde.

1.4 Vervolg

Dit expertadvies zal ten behoeve van een publieke consultatie openbaar worden gemaakt door het Bureau Forum Standaardisatie. Eenieder kan gedurende de consultatieperiode op dit expertadvies zijn/haar reactie geven. Het Bureau Forum Standaardisatie legt vervolgens de reacties voor aan de voorzitter en indien nodig aan de expertgroep.

Het Forum Standaardisatie zal op basis van het expertadvies en relevante inzichten uit de openbare consultatie een advies aan het Nationaal Beraad opstellen. Het Nationaal Beraad bepaalt uiteindelijk op basis van het advies van het Forum of de de standaard op de 'pas toe of leg uit'-lijst komt.

1.5 Samenstelling expertgroep

Het Forum streeft naar een zo representatief mogelijke expertgroep, met een evenwichtige vertegenwoordiging van (toekomstige) gebruikers (zowel publiek als privaat), leveranciers, wetenschappers en andere kennishebbers. Daarnaast wordt een onafhankelijke voorzitter aangesteld om de expertgroep te leiden en als verantwoordelijke op te treden voor het uiteindelijke expertadvies.

Als voorzitter is opgetreden Harro Spanninga, managing consultant bij Berenschot. Paul Dam, adviseur bij Verdonck, Klooster & Associates, heeft de expertgroep in opdracht van het Bureau Forum Standaardisatie begeleid.

Aan de expertbijeenkomst hebben deelgenomen:

- Tom Peelen, Logius (indiener)
- Pieter Hering, Logius
- Mark Backer, KING
- Jasper van Lieshout, ministerie van VWS
- Willem Kossen, BKWI
- Karl de Boer, JNet
- Peter Leijnse, Logius
- Frank Terpstra, Enable U en Geonovum
- Wim Bakkeren, ICTU/Servicepunt basisregistraties
- Dick Groeneveld, ministerie van VenJ
- Antoon Bijen, ministerie van VenJ
- Hans Sinnige, RINIS
- Guus Vermeulen, Axway
- Jan Neleman, Axway
- Gerald Groot Roessink, DUO
- Chris van der Raadt, Belastingdienst

Marijke Salters van het Bureau Forum Standaardisatie was als toehoorder bij de expertbijeenkomst aanwezig.

1.6 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt beschreven in welke gevallen de standaard functioneel gezien gebruikt zou moeten worden (functioneel toepassingsgebied) en door welke organisaties deze gebruikt zou moeten worden (organisatorisch werkingsgebied).

Om te bepalen of de standaard opgenomen moet worden op de lijst met standaarden voor 'pas toe of leg uit', is deze getoetst aan een viertal vastgestelde criteria. In hoofdstuk 3 staat het resultaat van deze toetsing.

2 Toepassings- en werkingsgebied

Van overheidsorganisaties wordt verwacht dat zij de lijst met open standaarden hanteren bij aanbestedingstrajecten volgens het 'pas toe of leg uit'-regime. Afhankelijk van de aan te schaffen functionaliteit zal bepaald moeten worden welke koppelvlakken geïmplementeerd moeten worden, en welke standaarden uit de lijst hiervoor ingezet dienen te worden. Om dit te kunnen doen heeft de expertgroep gekeken in welke gevallen de standaard functioneel gezien gebruikt zou moeten worden (functioneel toepassingsgebied), en door welke organisaties deze gebruikt zou moeten worden (organisatorisch werkingsgebied).

2.1 Toelichting Digikoppeling 3.0

Digikoppeling is een open standaard en bestaat uit een set koppelvlakstandaarden voor gestructureerd berichtenverkeer met en tussen overheidsorganisaties. De standaarden bevatten afspraken om berichten juist te adresseren, leesbaar en uitwisselbaar te maken en veilig en betrouwbaar te verzenden. Digikoppeling 2.0 bestaat grofweg uit drie domeinen: ten eerste de WUS-standaard voor de bevraging van informatiesystemen, waarop direct een reactie wordt verwacht. Snelheid van afleveren is belangrijk. Ten tweede de ebMS-standaard voor meldingen tussen informatiesystemen, waarbij snelheid van minder belang is. Als derde is er de Grote Berichten-standaard voor het uitwisselen van grote berichten en het toevoegen van grote bijlagen.

Digikoppeling 2.0 staat momenteel op de 'pas toe of leg uit'-lijst. De standaard Digikoppeling 3.0 is aangemeld omdat er ten opzichte van Digikoppeling 2.0 een aantal belangrijke wijzigingen zijn:

- de mogelijkheid om ook met de WUS-standaard (een onderdeel van Digikoppeling) meldingen te kunnen doen,
- de specificatie voor vertaling tussen ebMS en WUS van meldingen, en
- een verhelderde en geactualiseerde architectuur.

2.2 Functioneel toepassingsgebied

Als functioneel toepassingsgebied wordt voorgesteld:

'Pas toe of leg uit' is van toepassing op alle digitale gegevensuitwisseling met behulp van gestructureerde berichten:

- *die plaatsvindt met voorzieningen die onderdeel zijn van de GDI, waaronder de basisregistraties, of*
- *die sectoroverstijgend is.*

Uitgezonderd is de verplichting tot het gebruik van NEN3610 (geo-standaarden).

Voorts adviseert de expertgroep aan het Forum om eenieder op te roepen bij digitale gegevensuitwisseling Digikoppeling toe te passen bij alle publiekrechtelijke taken.

2.3 Organisatorisch werkingsgebied

De expertgroep adviseert om het organisatorisch werkingsgebied van de standaard overeen te laten komen met het werkingsgebied waarop het 'pas toe of leg uit' principe van toepassing is, te weten:

Nederlandse overheden (Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen) en instellingen uit de (semi-) publieke sector.

3 Toetsing van standaard aan criteria

Om te bepalen of de standaard opgenomen moet worden op de lijst met open standaarden is deze getoetst aan een aantal criteria. Er zijn vier hoofdcriteria:

1. Toegevoegde waarde
2. Open standaardisatieproces
3. Draagvlak
4. Opname bevordert adoptie

Deze criteria staan beschreven in het rapport, "*Toetsingprocedure en criteria voor indieners en experts*" en staan op de website www.forumstandaardisatie.nl/open-standaarden. Het resultaat van de toetsing zal in dit hoofdstuk per criterium beschreven worden. Voor de volledigheid is tevens de definitie van elk criterium opgenomen.

3.1 Toegevoegde waarde

De interoperabiliteitswinst en andere voordelen van adoptie van de standaard wegen overheidsbreed en maatschappelijk op tegen de risico's en nadelen.

3.1.1 Is het toepassings- en werkingsgebied van de aanmelding goed gedefinieerd?

3.1.1.1 *Is het functioneel toepassingsgebied goed gedefinieerd?*

Ja, zie paragraaf 2.2.

3.1.1.2 *Is het organisatorisch werkingsgebied goed gedefinieerd?*

Ja, zie paragraaf 2.3.

3.1.1.3 *Is de standaard generiek toepasbaar en niet alleen bedoeld voor gegevensuitwisseling met één of een beperkt aantal specifieke voorzieningen? (toelichtende vraag)*

Ja, de standaard is algemeen toepasbaar voor digitale gegevensuitwisseling met behulp van gestructureerde berichten tussen Nederlandse overheden (Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen) en instellingen uit de (semi-) publieke sector.

3.1.2 Verhoudt de standaard zich goed tot andere standaarden?

3.1.2.1 *Kan de standaard naast of in combinatie met reeds opgenomen standaarden worden toegepast (d.w.z. de standaard conflicteert niet met reeds opgenomen standaarden)?*

Ja, het is onwenselijk Digikoppeling toe te passen bij uitwisseling van geo-data die voldoet aan NEN3610. Het functioneel toepassingsgebied van Digikoppeling bevat daartoe een uitzondering voor deze vorm van gegevensuitwisseling.

De expertgroep adviseert aanvullend onderzoek te doen naar de verenigbaarheid van Digikoppeling met standaarden op het gebied van Linked Open Data, zoals RDF en SKOS. Afhankelijk van de uitkomsten van dit onderzoek behoeft het functioneel toepassingsgebied mogelijk aanpassing.

- 3.1.2.2 *Biedt de aangemelde standaard meerwaarde boven reeds opgenomen standaarden met een overlappend functioneel toepassings- en organisatorisch werkingsgebied? (Dit kan ook om een nieuwe versie van dezelfde standaard gaan.)*

Ja, Digikoppeling 2.0 staat reeds op de 'pas toe of leg uit'-lijst. Digikoppeling 3.0 omvat de volgende uitbreiding ten opzichte van Digikoppeling 2.0:

- Verhelderde en geactualiseerde architectuur,
- meldingen zijn ook mogelijk met WUS en
- voor meldingen gespecificeerde vertalingen tussen ebMS en WUS.

- 3.1.2.3 *Biedt de aangemelde standaard meerwaarde boven bestaande concurrerende standaarden die in aanmerking zouden kunnen komen voor opname? (toelichtende vraag)*

Ja, als bundeling van profielen op erkende, veelgebruikte standaarden is er geen direct alternatief voor Digikoppeling 3.0.

- 3.1.2.4 *Is de standaard een internationale standaard of sluit de standaard aan bij relevante internationale standaarden? (toelichtende vraag)*

Ja, de standaard Digikoppeling 3.0 geeft een specifieke nationale (Nederlandse) invulling aan een aantal internationale standaarden.

- 3.1.2.5 *Draagt de standaard voldoende bij aan interoperabiliteit zonder dat aanvullende standaardisatieafspraken (zoals lokale profielen) noodzakelijk zijn? (toelichtende vraag)*

Ja, Digikoppeling 3.0 is een Nederlands profiel van een aantal internationale standaarden en draagt aan de interoperabiliteit bij door een aantal keuzes vast te leggen die bij inzet van de afzonderlijke standaarden WUS en ebMS bestaan.

- 3.1.3 *Wegen de kwantitatieve en kwalitatieve voordelen van adoptie van de standaard, voor de (semi-)overheid als geheel en voor de maatschappij, op tegen de nadelen?*

- 3.1.3.1 *Draagt de adoptie van de standaard bij aan de oplossing van een bestaand, relevant interoperabiliteitsprobleem?*

Ja, de kern van Digikoppeling is interoperabiliteit tussen informatiesystemen van overheidsorganisaties en instellingen in de (semi-) publieke sector, gebaseerd op berichtenverkeer via een (virtuele) servicebus.

- 3.1.3.2 *Draagt de standaard bij aan het voorkomen van een vendor lock-in (leveranciersafhankelijkheid)?*

Ja, interoperabiliteit is het primaire doel bij de (door-) ontwikkeling van Digikoppeling.

3.1.3.3 *Wegen de overheidsbrede en maatschappelijke baten voor de informatievoorziening en de bedrijfsvoering op tegen de kosten?*

Ja, de businesscase (PwC, 2010) becijfert een besparing van € 560 miljoen in 10 jaar voor alleen al het stelsel van basisregistraties. De besparingen buiten het stelsel zijn niet becijferd maar worden door de indiener als groter dan het stelsels gekwalificeerd. De businesscase gaat ervan uit dat adoptie plaatsvindt.

3.1.3.4 *Zijn de beveiligingsrisico's aan overheidsbrede adoptie van de standaard acceptabel?*

Ja, beveiliging is integraal onderdeel van Digikoppeling. De expertgroep vraagt waakzaamheid van de beheerder van de standaard ten aanzien van het gebruik van TLS als beveiligingsprotocol. De beheerder bevestigt dat dit aandacht heeft en dat hiervoor nauw samengewerkt wordt met het NCSC.

3.1.3.5 *Zijn de privacyrisico's aan overheidsbrede adoptie van de standaard acceptabel?*

Ja, Digikoppeling transporteert gegevens en vormt als zodanig niet zelfstandig een privacyrisico. De beveiliging die onderdeel is van Digikoppeling maakt het mogelijk om gegevens vertrouwelijk te transporteren.

3.1.4 *Conclusie criteria 'Toegevoegde waarde'*

Digikoppeling 2.0 staat reeds op de 'pas toe of leg uit'-lijst. Doordat Digikoppeling een aantal keuzes vastlegt cq. beperkt bij het gebruik van de onderliggende internationale standaarden, neemt de interoperabiliteit tussen overheidsorganisaties en instellingen in de (semi-) publieke sector toe.

Digikoppeling is algemeen toepasbaar voor gegevensuitwisseling met behulp van gestructureerde berichten. Er is één uitzondering, namelijk de uitwisseling van geo-data gebaseerd op NEN3610. Desalniettemin blijft Digikoppeling breed en algemeen toepasbaar.

Digikoppeling 3.0 voegt aan Digikoppeling 2.0 de mogelijkheid toe van meldingen gebaseerd op de WUS-standaard.

3.2 Open standaardisatieproces

De ontwikkeling en het beheer van de standaard zijn op een open, onafhankelijke, toegankelijke, inzichtelijke, zorgvuldige en duurzame wijze ingericht.

3.2.1 Is de documentatie voor een ieder drempelvrij beschikbaar?

3.2.1.1 *Is het specificatiedocument beschikbaar zonder dat er sprake is van onacceptabele belemmeringen (zoals te hoge kosten en te hoge lidmaatschapseisen)?*

Ja, de documentatie van Digikoppeling is vrij beschikbaar op <https://www.logius.nl/ondersteuning/digikoppeling>. De specificatie is downloadbaar als onderdeel van de *Aansluitkit*.

- 3.2.1.2 *Is de documentatie over het ontwikkel- en beheerproces (bijv. het voorlopige specificatiedocument, notulen en beschrijving besluitvormingsprocedure) beschikbaar zonder dat er sprake is van onacceptabele belemmeringen (zoals te hoge kosten en te hoge lidmaatschapseisen)?*

Ja, de documentatie over het beheer- en ontwikkelproces is beschikbaar op de website van Logius, zie <https://www.logius.nl/diensten/digikoppeling/beheer>. Via de Digikoppeling-community op <http://digikoppeling.pleio.nl> kunnen partijen participeren in de ontwikkeling van Digikoppeling. Deelnemen aan de community vergt registratie. Registratie staat open voor eenieder.

- 3.2.2 *Is het intellectuele eigendomsrecht voor eenieder beschikbaar, zodat de standaard vrij implementeerbaar en te gebruiken is?*

- 3.2.2.1 *Stelt de standaardisatieorganisatie het intellectueel eigendomsrecht op de standaard m.b.t. bijvoorbeeld eventuele patenten- onherroepelijk royalty-free voor eenieder beschikbaar?*

Ja, Digikoppeling is als profiel royalty-free beschikbaar. Dit is verankerd in het beheermodel van Digikoppeling. Voorzover bekend zijn er geen belemmeringen in het gebruik van de in Digikoppeling toegepaste standaarden en profielen. Digikoppeling gebruikt alleen dat wat door leveranciers interoperabel beschikbaar wordt gesteld en zal bij eventueel toekomstige problemen op dit vlak de standaard daarop aanpassen.

- 3.2.2.2 *Garandeert de standaardisatieorganisatie dat partijen die bijdragen aan de ontwikkeling van de standaard hun intellectueel eigendomsrecht onherroepelijk royalty-free voor eenieder beschikbaar stellen?*

Ja, de beheerprocessen zijn zodanig dat partijen hier in openheid en zonder voorbehouden aan bijdragen. Dit is verankerd in het beheermodel van Digikoppeling.

- 3.2.3 *Is de inspraak van eenieder in voldoende mate geborgd?*

- 3.2.3.1 *Is het besluitvormingsproces toegankelijk voor alle belanghebbenden (bijv. gebruikers, leveranciers, adviseurs, wetenschappers)?*

Ja, het advies van de expertgroep Digikoppeling 2.0 is inmiddels volledig ingevuld. Aan het Technisch Overleg Digikoppeling kunnen nu ook leveranciers deelnemen. Besluitvorming over dit overheidsprofiel is voorbehouden aan bestuurders binnen de overheid.

- 3.2.3.2 *Vindt besluitvorming plaats op een wijze die zoveel mogelijk recht doet aan de verschillende belangen?*

Ja, zie het beheermodel Digikoppeling op https://www.logius.nl/fileadmin/logius/ns/diensten/digikoppeling/beheermodel/Digikoppeling_Beheermodel_v1_1.pdf.

- 3.2.3.3 *Kan een belanghebbende formeel bezwaar aantekenen tegen de gevolgde procedure?*

Ja, dit is onderdeel van het beheer.

3.2.3.4 Organiseert de standaardisatieorganisatie regelmatig overleggen met belanghebbenden over doorontwikkeling en beheer van de standaard?

Ja, zowel overheid als bedrijfsleven en andere belanghebbenden kunnen kennisnemen van en interacteren met de community rond Digikoppeling en de beheerder, onder andere door deel te nemen aan het Technisch Overleg Digikoppeling.

3.2.3.5 Organiseert de standaardisatieorganisatie een publieke consultatie voordat (een nieuwe versie van) de standaard wordt vastgesteld?

Ja, op <http://digikoppeling.pleio.nl/> zijn de consultaties die hebben plaatsgevonden terug te vinden. Logius spant zich in om hierbij zoveel mogelijk partijen te betrekken. Daartoe benadert zij 'bekenden' uit overleggremia zoals het Technisch Overleg Digikoppeling, de stuurgroep Digikoppeling en de Programmaraad Stelsel van Basisregistraties (PSB), maar ook leveranciers en contacten van eerdere consultaties. Verder wordt een consultatie via nieuwsberichten, tweets en het Forum Standaardisatie bekend gemaakt.

3.2.4 Is de standaardisatieorganisatie onafhankelijk en duurzaam?

3.2.4.1 Is de ontwikkeling en het beheer van de standaard belegd bij een onafhankelijke non-profit standaardisatieorganisatie?

Ja, Logius is een baten-lastenagentschap van het ministerie van BZK.

3.2.4.2 Is de financiering van de ontwikkeling en het onderhoud van de standaard voor tenminste drie jaar gegarandeerd?

Logius is aangesteld als beheerder van Digikoppeling en wordt daarvoor door de opdrachtgever het ministerie van BZK gefinancierd. Die financiering is vooralsnog niet structureel gemaakt.

Digikoppeling vormt onderdeel van de GDI en valt daarmee onder de verantwoordelijkheid van het Nationaal Beraad Digitale Overheid. De expertgroep roept het Nationaal Beraad op de financiering van Digikoppeling structureel te maken.

3.2.5 Is het (versie) beheer van de standaard goed geregeld?

3.2.5.1 Heeft de standaardisatieorganisatie gepubliceerd beleid met betrekking tot versiebeheer van de standaard? (met o.a. aandacht voor migratie van gebruikers)

Ja, het versiebeheer van de standaard vormt onderdeel van het beheermodel Digikoppeling.

3.2.5.2 Is het standaardisatieproces van de standaardisatieorganisatie zodanig goed geregeld dat het Forum zich kan onthouden van aanvullende toetsing bij de aanmelding van een nieuwe versie van de standaard?

Ja, het beheer van de standaard is zowel open met inbreng van alle belanghebbenden als bestuurlijk goed verankerd (zie het beheermodel Digikoppeling).

De expertgroep roept het Forum Standaardisatie op de samenhang van de lijst te waarborgen bij het plaatsen van nieuwe versies van standaarden op de lijsten. Stelselmatig zou bij plaatsing van een nieuwe standaard of bij een nieuwe versie van een standaard de wederzijdse afhankelijkheden van standaarden getoetst moeten worden. Daarvoor kan mede van belang zijn om voldoende ruchtbaarheid te geven aan de plaatsing van een nieuwe versie van een standaard op de lijsten.

3.2.5.3 *Is het belang van de Nederlandse overheid voldoende geborgd bij de ontwikkeling en het beheer van de standaard?*

Ja, overheden nemen deel aan de diverse besluitvormende gremia van Digikoppeling.

3.2.5.4 *Is de vertegenwoordiging van belanghebbenden bij het beheer van de standaard een goede representatie van het werkingsgebied en functioneel toepassingsgebied van de standaard?*

Ja, Logius als beheerder moedigt participatie aan. De opdrachtgever het ministerie van BZK ziet toe op een representatieve participatie. Zie het beheermodel Digikoppeling.

3.2.6 *Conclusie criteria 'Open standaardisatieproces'*

De expertgroep concludeert dat het standaardisatieproces van Digikoppeling voldoende open is. Het standaardisatieproces kwalificeert positief op alle criteria. Op die grond adviseert de expertgroep aan het Forum Standaardisatie en het Nationaal Beraad om deze standaard het predikaat 'uitstekend beheerproces' toe te kennen, waardoor voor nieuwe versies van de standaard geen aanvullende toetsing meer nodig is.

3.3 Draagvlak

Aanbieders en gebruikers moeten voldoende ervaring hebben bij het ondersteunen, implementeren en gebruiken van de standaard.

3.3.1 Bestaat er voldoende marktondersteuning voor de standaard?

3.3.1.1 *Bieden meerdere leveranciers ondersteuning voor de standaard?*

Ja, er is aanbod van zowel commerciële producten en diensten als van open source software.

De expertgroep roept de beheerder op te faciliteren zodat inzicht ontstaat welke producten en diensten geschikt zijn voor de behoefte bij een specifieke toepassing. Daarbij zou met name ook inzicht verkregen moeten worden in de schaalbaarheid van de verkrijgbare producten en diensten.

3.3.1.2 *Kan een gebruiker de conformiteit van de implementatie van de standaard (laten) toetsen?*

Ja, Logius beheert een compliancevoorziening zodat partijen hun implementaties van Digikoppeling in message-handlers kunnen toetsen. De compliancevoorziening is niet geschikt om specifieke berichtstromen te toetsen.

De expertgroep stelt de beschikbaarheid van een compliancevoorziening als voorwaarde voor plaatsing op de 'pas toe of leg uit'-lijst. Het gaat dan om een compliancevoorziening voor de specifieke toevoegingen in Digikoppeling 3.0 op het gebied van WUS-meldingen.

Ook roept de expertgroep de beheerder op om de compliancevoorziening zo aan te passen dat uit de rapportage van een compliancetest helder blijkt met welke software, versie en verdere relevante parameters getest is.

Daarnaast roept de expertgroep de beheerder op een proeftuin in te richten waar de compliance van verschillende leveranciers en de interoperabiliteit tussen verschillende leveranciers getest kan worden.

3.3.2 Kan de standaard rekenen op voldoende draagvlak?

3.3.2.1 *Wordt de aangemelde versie van de standaard binnen het organisatorische werkingsgebied door meerdere organisaties gebruikt?*

Digikoppeling 2.0 is in gebruik bij een groot aantal organisaties. Omdat Digikoppeling nog steeds backwards compatible is, voldoen zij daardoor ook aan Digikoppeling 3.0.

Sinds de vaststelling van Digikoppeling 2.0 is het aantal organisaties dat Digikoppeling toepast opnieuw sterk gegroeid, ook buiten het verplichte werkingsgebied. Recent is de populatie van Digikoppeling vertienvoudigd doordat de standaard met de naam "EduKoppeling" is overgenomen in de onderwijssector (WUS incl. meldingen). Met de Suwi-sector worden gesprekken gevoerd over eenzelfde stap. Ook de VenJ-sector is doende om intern om te schakelen op Digikoppeling (ebMS).

Implementaties van de in Digikoppeling 3.0 toegevoegde meldingen met WUS zijn nu nog beperkt tot beproeving en pilots.

In het kader van de Gemeenschappelijke Afspraken Berichtenstandaard (GAB, voorheen project "Utrecht") wordt gewerkt aan een protocolbinding met Digikoppeling voor StUF en SuwiML.

3.3.2.2 *Wordt een vorige versie van de standaard binnen het organisatorische werkingsgebied door meerdere organisaties gebruikt?*

Ja, zie paragraaf 3.3.2.1.

3.3.2.3 *Is de aangemelde versie backwards compatible met eerdere versies van de standaard?*

Ja, Digikoppeling 3.0 is een uitbreiding. Oude implementaties zijn compliant met deze nieuwe versie.

3.3.2.4 *Zijn er voldoende positieve signalen over toekomstige gebruik van de standaard door (semi-)overheidsorganisaties, het bedrijfsleven en burgers?*

Ja, de uitbreidingen in Digikoppeling 3.0 zijn gemaakt naar aanleiding van behoefte bij bestaande en beoogde gebruikers van Digikoppeling.

3.3.3 *Conclusie criteria 'Draagvlak'*

Er is aanbod van zowel commerciële producten en diensten als van open source software. Het aantal gebruikers van Digikoppeling neemt gestaag toe, ook buiten het verplichte toepassing- en werkingsgebied.

Hoewel de uitbreidingen in Digikoppeling 3.0 zijn gemaakt naar aanleiding van behoefte bij bestaande en beoogde gebruikers van Digikoppeling, zijn de implementaties van de in Digikoppeling 3.0 toegevoegde meldingen met WUS nu nog beperkt tot beproeving, pilots en plannen.

De expertgroep stelt de voorwaarde voor opname op de 'pas toe of leg uit'-lijst dat een compliancevoorziening beschikbaar is voor de uitbreidingen die hebben plaatsgevonden in Digikoppeling 3.0 op het gebied van WUS-meldingen.

3.4 **Opname bevordert adoptie**

De opname op de lijst is een geschikt middel om de adoptie van de standaard te bevorderen.

Er zijn twee lijsten: de lijst met gangbare standaarden en de lijst voor 'pas toe of leg uit'. Deze laatste lijst is bedoeld om standaarden een extra stimulans te geven wanneer:

1. Hun huidige adoptie binnen de (semi-)overheid beperkt is;
2. Opname bijdraagt aan de adoptie door te stimuleren o.b.v. het 'pas toe of leg uit' regime.

De lijst met gangbare standaarden vormt een referentie voor standaarden die veel gebruikt worden. Als standaarden voldoen aan enkele basisvoorwaarden (voor o.a. openheid), er is geen discussie over en de standaarden worden breed gebruikt, dan vindt opname op die lijst plaats.

3.4.1 *Is de "pas toe of leg uit"-lijst het passende middel om de adoptie van de standaard binnen de (semi)overheid te bevorderen?*

Ja, Digikoppeling 2.0 staat reeds op de 'pas toe of leg uit'-lijst. De expertgroep adviseert Digikoppeling 3.0 op de 'pas toe of leg uit'-lijst te plaatsen ter vervanging van Digikoppeling 2.0. De expertgroep adviseert de voorwaarde te hanteren dat eerst de compliancevoorziening ook geschikt wordt gemaakt voor de specifieke uitbreidingen in Digikoppeling 3.0, zijnde WUS-meldingen.

3.4.2 *Is de lijst met gangbare open standaarden het passende middel om de adoptie van de standaard binnen de (semi)overheid te bevorderen?*

Nee, het gebruik van Digikoppeling heeft nog niet de omvang die nodig is om de standaard als gangbaar te kunnen beschouwen.

3.4.3 *Conclusie criteria 'Opname bevordert adoptie'*

De expertgroep concludeert dat de 'pas toe of leg uit'-lijst het passende middel is om de adoptie van de standaarden binnen de (semi-) overheid te bevorderen.

3.5 Adoptieactiviteiten

Gebruik van de standaard is het einddoel van het Forum en College. Plaatsing op de lijsten is hiervoor een goede stap, maar voor het daadwerkelijk adopteren (implementeren en gebruiken) van de standaard is vaak aanvullende actie benodigd. Aanvullend kan Forum Standaardisatie dan ook bijdragen aan adoptie van de standaard door het actief inzetten van adoptie-instrumenten of ondersteunende acties. Welke kansen zijn er om de adoptie te versnellen en welke drempels bestaan er die de adoptie van de standaard hinderen?

De expertgroep doet het Nationaal Beraad de aanbeveling om bij de opname op de lijst voor 'pas toe of leg uit' ten aanzien van de adoptie van Digikoppeling 3.0 de volgende oproepen te doen:

- aan de beheerders van alle voorzieningen die onderdeel zijn van de GDI, waaronder de basisregistraties: de gegevensuitwisseling compliant te maken met Digikoppeling 3.0, met name waar het gaat om meldingen;
- aan de beheerders van voorzieningen in de Suwi-keten en onderwijsketen: om meldingen compliant te maken met Digikoppeling 3.0;
- aan centrale spelers in de Suwi-keten en onderwijsketen: bij de voorzieningen van de GDI, met name ook Digimelding en Digilevering, de behoefte te uiten aan meldingen die compliant zijn met Digikoppeling 3.0;
- aan de beheerder en opdrachtgever van Digikoppeling: om sectoren te ondersteunen bij het onderzoek naar de toepasbaarheid en toegevoegde waarde van Digikoppeling *binnen* de sector, met name in de sector *zorg*;
- aan de beheerder en opdrachtgever van Digikoppeling: om de ontwikkelingen rond eSENS nauwlettend te volgen in het belang van de standaardisatie van gegevensuitwisseling van partijen in Nederland die Digikoppeling toepassen;
- aan de beheerder: om te faciliteren zodat inzicht ontstaat welke producten en diensten geschikt zijn voor de behoefte bij een specifieke toepassing; daarbij zou met name ook inzicht verkregen moeten worden in de schaalbaarheid van de verkrijgbare producten en diensten, en
- aan de beheerder: om de compliancevoorziening zo aan te passen dat uit de rapportage van een compliancetest helder blijkt met welke software, versie en verdere relevante parameters getest is.

Digikoppeling vormt onderdeel van de GDI en valt daarmee onder de verantwoordelijkheid van het Nationaal Beraad Digitale Overheid. De expertgroep roept het Nationaal Beraad op de financiering van Digikoppeling structureel te maken.